

Timberlake, L. (1986). AFRICA IN CRISIS

London, Earthscan, 240 pp.

De honger in Afrika staat nu al vijftien jaar in de aktualiteit. Wij zijn er zelfs al wat aan gewoon geraakt. Een boek dat (nog maar eens) de oorzaken van die honger wil aantonen, moet al heel goed zijn wil het nog gelezen worden. Africa in crisis is zo een boek, al heeft het wel een aantal gebreken. Geschreven door een journalist, geeft het 230 pagina's informatie en duiding over Afrika's meest rijpende problematiek. In negen hoofdstukken worden de oorzaken belicht, in het tiende wordt een aanzet gegeven tot mogelijke oplossingen.

In het begin van het boek komen we te weten dat de honger in Afrika niet te wijten is aan klimatologische fenomenen. De droogte is enkel een aanleiding. De diepere oorzaak ligt op het politiek-ekonomische vlak, en de invloed die dit bestel heeft op het landbouwsysteem. Een slecht, of onbestaand, landbouwbeleid met het accent op exportgerichte industrieteelten heeft irreversiebele bodemverarming tot gevolg. Eenzelfde aanpak in de veeteelt-sector leidt tot overbegrazing. Houtexploitatie voor de meubelindustrie en energiebevoorrading leidt tot ontbossing. Verkeerde keuze van weinig aangepaste technologieën (zware landbouwmachines, grote irrigatieprojecten) zal in vele gevallen het probleem van de bodemdegradatie nog verergeren. In heel veel gevallen zijn de verliezen aan vruchtbare landbouwgrond definitief.

De buitenlandse hulp heeft daar tot nog toe weinig of niets kunnen aan veranderen. De dollars en voedselhulp kwamen vooral de steden en hun elites ten goede. De boeren werden veelal vergeten of overspoeld door oplossingen die ver van hun bed staan. Het leggen van verkeerde prioriteiten had voor gevolg dat de fenomenen van woestijnvorming en milieuverarming nog worden verergerd. De sleutelzin van het boek situeert zich op pagina 133: "...regeringen, en bilaterale en multilaterale hulporganisaties, zien niet in dat de ver

loedering van de omgeving het symptoom is van een sociale en politieke crisis, die gebaseerd is op een ongelijke verdeling van het land, het permanente konflikt tussen industriële en voedselteelten, en het nastreven van korte-termijn winsten door die personen die de wetten maken of er aan weten te ontsnappen."

De oplossing voor dit alles ligt bij wat de Amerikanen zo graag de 'grass root level'-aanpak noemen: terug in contact treden met de lokale gemeenschappen. Een beroep doen op de daar aanwezige kennis en vaardigheid om de problemen te lijf te gaan. En vooral, op nationaal (en internationaal) niveau een politiek uitstippelen die inderdaad ruimte laat aan deze gemeenschappen om zich te ontplooiën, en hen daar ook de middelen toe geeft.

Volgens de International Herald Tribune is dit het beste boek dat nu over het onderwerp te krijgen is. Ik zou iets genuanceerder willen zijn, en het een goed boek noemen. De grote verdienste is dat het naar vorm en inhoud leesbaar is naar een groot publiek toe. De vele voorbeelden verduidelijken de stellingen die naar voren gebracht worden, maar hebben anderzijds het nadeel dat de boodschap er af en toe een beetje door verloren dreigt te gaan. De duidelijkheid en overzichtelijkheid raakt soms zoek door een te veel aan voorbeelden. Mij persoonlijk stoort ook de Angelsaksische manie(r) om, te pas en te onpas, de een of andere bron woordelijk te citeren, maar dit terzijde.

De oplossingen die voorgesteld worden in hoofdstuk 10 komen weinig overtuigend over. Timberlake houdt zich op de vlakke. Hij haalt een aantal voorbeelden aan van geslaagde interventies en wil die als aanzetten zien naar mogelijke oplossingen. De door hem voorgestelde projecten richten zich dikwijls te veel op de aanpak van symptomen. Hij zegt niets over hoe je het best de structurele (politiek-ekonomische) mistoestanden kan aanpakken. Het enige wat hij er over kwijt kan is dat men best wat meer gezond verstand (common sense) zou aan de dag leggen bij het plannen en uitvoeren van ontwikkelingsmodellen.

Hij lijkt wel bang om zich ideologisch bloot te geven waar het er op aankomt om concrete informatie te geven over wie voordeel haalt uit de grote investeringen en verkeerde landbouwpolitieke opties. Wat dat betreft zijn Susan George (How the other half dies, 1976, London, Penguin, 352 pp.) en France Moore Lapp en J. Collins (Food First. Beyond the myth of scarcity, 1980, New York, Ballantine, 619 pp.) veel duidelijker!

Timberlake citeert ook slordig, wat het opzoeken van interessante broninformatie bemoeilijkt zoniet onmogelijk maakt.

Een aantal (schoonheids)fouten worden verklaard door het feit dat dit werk op heel korte tijd bij elkaar geschreven is. Het sluit dan ook heel nauw aan bij de aktualiteit: de meest recente feiten handelen over 1985.

Als je het boek in het Nederlands wil lezen kan dat ook (al): De Afrikaanse crisis. De oorzaken en de bestrijding van een failliet milieu. Het werd uitgegeven bij Rostrum, Haarlem, 1986, 272 pp., en wordt in Vlaanderen verdeeld door EPO.

Bespreking door :
Patrick VAN DAMME
R.U.G. Faculteit Landbouwwetenschappen
Coupure Links 653
9000 Gent.